

Andra

Tolgboken

Bidrag till bokens tillkomst har
erhållits från Tolgs församling samt från
Växjö kommuns kultur- och fritidsnämnd.

ISBN XX-XXX-XXXX-X

Illustrationer till omslag och pärmens insida m.m.: Adine Ozolins.

Löwex Trycksaker AB 2006

Upplaga: 700 ex.

Innehåll

VACKRA TOLG	11
En kärleksförklaring till hembygden _____	12
Nedtecknat om Tolg _____	16
Stenmuren _____	21
Fornminnesmärken i Tolg _____	24
På vandring genom ett kulturlandskap _____	25
MÖTESPLATSER	29
Mötesplatser i Tolg _____	30
Byta ett ord eller två ... _____	36
Folkliga benämningar på platser _____	40
Logdans, utedans och andra förlustelser _____	41
Tolgstock med musik, mat och gemyt _____	46
Folkbiografen i Tolg _____	49
ATT LEVA I TOLG	59
Tolg i arkiven _____	60
Under en gravsten _____	66
Litet familjeporträtt från Ödetoftas 1800-tal _____	74
Gisselbacka _____	76

ATT LEVA I TOLG - forts

Födelseår 1874 _____	78
Laga skifte 1853-1855 i Nöbbeled _____	81
Hur vi levde i Älgaryd och Granhult 1940-1960 _____	89
Var har man sina rötter egentligen? _____	94
"Lillstugan" _____	96
Det är inte så många som bor hemma längre... _____	98
Jag som stannade kvar _____	106
Ropet till Norden – eller hur vi blev tolgbor _____	108
Hur det kom sig att en holländsk familj flyttade till Källreda... _____	110
Tolg i massmedia, förr och nu _____	112
När Tolg vann Vi i 5:an _____	123
En bra dag för ett bra lag _____	127
Jakten i Tolg _____	131
Tolg en vanlig dag år 2004 _____	139
Dagboken 2004 _____	144

SAMHÄLLSLIV 165

På väg i Tolg _____	166
Ljuset i mörkret _____	173
Åldermansstämmor och byalag i Tolgs rotar _____	181
Tolgs sockenråd _____	186
Vår skola _____	196
Gläntans förskola _____	203
Tolgs kyrkas renovering 1999-2002 _____	209
Tolgs frivilliga brandkår _____	214

FÖRENINGSLIV	217
Tolgs hembygdsförening	218
Ett gott skratt förlänger livet	225
Tolgs idrottsförening	230
En förening får "sträcka vapen"	243
Historik över logen 4824 Diana	246
Om en gammal förening	251
Kultur i Tolg	257
Tolgs kyrkokör	260
Tolgs Röda kors	262
Tolgs föräldraförening	265

NÄRINGSLIV	271
Jordbruket i Tolg – ett halvsekel av förändring	273
Våra transporter – en kulturepok	287
Stridiga sjösänkningar i Tolg	297
Affärer i Tolg	312
Auktionshallen Kvarnen	325
Källredasmeden	330
Från lärande till läkande	334
Nya arbeten och nya arbetsplatser	336

8 JANUARI 2005	343
Tankar i huvudet på en skogsvandrare	344
Tolgbor berättar om sina upplevelser	346
Lite fakta	364

VISSTE DU ATT ... ? 366

Om kaffepåsar, björkar, skådespelare och annat

OM FRAMTIDEN 371

Utvecklingens förutsättningar _____ 372

Att bo, att arbeta och att mötas _____ 375

Tolg i våra hjärtan och i våra händer _____ 380

Slutord _____ 381

FÖRORD

Styrgruppen för Andra Tolgboken överlämnar härmed resultatet av sitt arbete.

Initiativet till boken kommer från Tolgs hembygdsförening. I mitten av 1960-talet togs Tolgboken fram på initiativ av Ingemar Bjersing. Den boken har genom åren kommit att spela en mycket stor roll som referensverk kring gårdars och byars historia, fornlämningars belägenhet etc. men även som tidsdokument. Ett dokument inte bara över svunna tider utan också över den tid då den skrevs. Boken har sedan länge varit slutsåld och har varit mycket eftersökt antikvariskt och har betingat höga priser på auktioner. Det var därför naturligt att diskussionen kom upp om att göra en nytryckning av Tolgboken. Dessa diskussioner ledde emellertid fram till att var tid har rätt till sin Tolgbok och att det därför var dags att skriva en ny bok.

Hembygdsföreningens styrelse utsåg Sara Palm till projektledare för bokprojektet och dessutom en styrgrupp som har bestått av Arne Rydberg, Arne Martinson, Håkan Källberg, Lars-Göran Svensson och Ulla Johansson. Styrgruppen vidtalade sedan Christina Jonasson och PeO Vinnersten att utgöra redaktion för boken. I slutskedet av arbetet har Ingemar Bjersing och Noomi Pettersson utgjort en granskningsgrupp som tillsammans med Anders Samuelsson har gått igenom de slutliga texterna.

Som komplement till den skrivna och illustrerade texten har projektet arbetat med en DVD-skiva, ett annorlunda sätt att dokumentera vår hembygd. Förslaget kom från Lotta Nyblom som tillsammans med Roger Davidsson och Ingemar Bjersing har omvandlat förslaget till verklighet. Fyra filmavsnitt är skapade av klass 6 vid Tolgs skola våren 2005 med handledning av Mathias Ahrn. Ungdomarna fick själva välja hur de ville beskriva delar av sin hembygd och valet föll på Nykulla utsiktstorn (även om det fysiskt ligger strax utanför sockengränsen), konst i Tolg, affären samt stormen. Skivan innehåller också både rörliga bilder och stillbilder som ger oss glimtar från händelser och platser i Tolg, särskilt med anknytning till "Tolg en vanlig dag". Roger Davidsson har sammanställt och redigerat skivans innehåll och sett till att det blivit en film.

Det resultat som nu presenteras har inte betydelse bara som en slutprodukt. Även vägen fram till färdigt resultat har i sig varit betydelsefull och gett anledning till en stor mängd större och mindre möten människor emellan. Projektet har förutom att producera en bok syftat till att engagera och vitalisera bygden. Dussintals tolgbor har tagit del i arbetet som informatörer, fotografer, skribenter och granskare. Arbetet har bedrivits i många olika former: stormöten kring boken i dess helhet, möten kring vissa teman som affärer och namn på platser samt informations-spridning vid olika sammankomster etc. Naturligtvis har det

största arbetet gjorts av skribenter med pennan, skrivmaskinen eller datorn, enskilt eller i par. De som skrivit och filmat har själva valt sina ämnen och har också haft friheten att välja inriktning och innehåll för sina avsnitt. Varje skribent står för val av fakta, värderingar och ställningstaganden. Redaktionen har sedan genom ett omfattande och kvalificerat arbete förvandlat manuskripten och annat underlag till en bok.

Inledningsvis fördes en mycket öppen diskussion om vad boken skulle innehålla. I korthet kan vi säga att den vill spegla utvecklingen i Tolg sedan mitten av 1960-talet fram till nutid. Det är en lång tid, faktiskt mer än en generation, men också en omvälvande tid. Samhället i stort har under denna tid förändrats kraftigt, inte bara i tekniskt och ekonomiskt avseende utan också värderingsmässigt och i fråga om människors livsmönster. Det är vår förhoppning att boken i någon mån ska kunna beskriva denna förändring. Men vi vill också komplettera vår föregångare genom att ta upp några intressanta teman som inte finns behandlade där och som rör förhållanden längre tillbaka i tiden. I några avsnitt vågar vi också se framåt och spekulera kring hur framtiden kommer att se ut. På detta sätt visar vi att hembygdsrörelsen inte bara har ett antikvariskt intresse utan också vill vara beskrivande och agerande i nutiden.

Boken med dess DVD-bilaga överlämnas med varm hand till läsaren och med mycket kärlek och respekt till de ämnen vi har behandlat. Vi gör det med en förhoppning att den ska ge nöje, igenkännandets vemod, upplysning och nyfikenhet att själva söka vidare och komplettera. Och inte minst hoppas vi att boken ska ge anledning till samtal och diskussion. Om vi som har arbetat med den har tagit miste, utelämnat eller missuppfattat så beror det bara på att vi inte lyssnat tillräckligt på Er som vet mer. Vi hoppas att nästa generation ska inspireras till att skriva sin Tredje Tolgbok på samma sätt som vi inspirerats av vår föregångare.

Arne Rydberg
Sammanställande i styrgruppen

TACK!

Tolgs hembygdsförening vill framföra sitt tack till alla dem som medverkat vid tillkomsten av Andra Tolgboken. Ingen hade kunnat förutse omfattningen av det arbete som har krävts för att ta fram boken. Att detta arbete dessutom har skötts av tolgbor och personer med nära anknytning till socknen visar vilken mängd kvalificerade resurser vår bygd har. Alla engagerade förtjänar ett stort tack, men jag vill ändå speciellt framhålla projektledaren Sara Palm och redaktionen med Christina Jonasson och PeO Vinnersten. Utan deras kvalificerade kompetens, oförtröttliga energi och villighet att ställa upp hade boken inte kunnat förverkligas och inte blivit det förnämliga verk vi nu har framför oss.

Det är med glädje och stolthet som vi överlämnar boken till läsaren.

Roger Davidsson
Ordförande